

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду, донетој на седници од 1. марта 2021. године, одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидата Иване Миљуш под називом: „Начело једнакости „оружја“ у кривичном поступку“. У том својству, Наставно-научном већу подносимо следећи

РЕФЕРАТ

О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

1.1. Подаци о кандидату

Кандидат Ивана Миљуш рођена је 29. марта 1985. године у Брчком, општина Брчко, Босна и Херцеговина.

Основну школу и гимназију завршила је у Београду.

Правни факултет Универзитета у Београду уписала је школске 2003/04 године, на ком је дипломирала 23. јануара 2008. године, са просечном оценом 9,74. На Правном факултету Универзитета у Београду, школске 2008/09 године, уписала је мастер студије из међународно правне научне области, које је завршила 8. фебруара 2010. године одбраном мастер рада под називом *Регионалне интеграције у Латинској Америци у поређењу са европским интеграцијама*, код ментора проф. др Бранка Ракића.

Школске 2012/13. године, на Правном факултету Универзитета у Београду, уписала је докторске студије из кривично правне научне области. У досадашњем току докторских студија, на првој и другој години положила је:

Методе научно-истраживачког рада, први (Кривично право – општи део, Кривично право – посебни део и Кривично процесно право) и други (Међународно кривично право и Криминалистика) усмени део докторског испита, те успешно одбранила семинарски рад под називом „Положај оштећеног у фази истраге и оптужења према Законнику о кривичном поступку из 2011. године“.

Након завршених основних студија, у Првом општинском суду у Београду и Првом основном суду у Београду радила је као судијски приправник, судијски сарадник и виши судијски сарадник. Положила је правосудни испит у Београду 24. јуна 2011. године.

Као демонстратор на Правном факултету Универзитета у Београду била је ангажована за помоћ наставницима у извођењу вежби, на Катедри за кривично право, за ужу научну област Кривично право, на предмету Кривично процесно право од 2013. године до 2018. године.

На Правном факултету Универзитета у Београду запослена је 7. новембра 2018. године, на радном месту сарадник у настави, на предмету Кривично процесно право. Изабрана је 25. септембра 2020. године у звање асистента за ужу научну област Кривично право – предмет Кривично процесно право, на Правном факултету Универзитета у Београду, у ком звању је и данас.

Спољни је сарадник Института за упоредно право од 2015. године.

Поседује знања енглеског, немачког и шпанског језика.

Ивана Миљуш је написала и објавила следеће научне и стручне радове, као аутор и коаутор:

- Миљуш И., „Улога суда у тужилачком моделу истраге према новом Законнику о кривичном поступку из 2011. године“, *Harmonius* 2014, стр. 226 – 241.
- Миљуш И., Станковић Б., „Надлежност кривичног ванпретресног већа у фази истраге и оптужења – проблеми у пракси“, *Суђење у*

- разумном року и други кривичноправни инструменти адекватности државне реакције на криминалитет*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, LV редовно годишње саветовање Удружења, Златибор – Београд 2015 (коауторски рад), стр. 570 – 590.
- Миљуш И., Станковић Б., „Притвор – Примена у судској пракси“, *Годишњак Факултета за безбедност у Београду* (ур. Бановић Б.), Београд 2015, коауторски рад, стр. 371 – 386.
  - Миљуш И., Илић И., „Примена међународних стандарда о положају оштећеног у кривичном поступку“, *Пројекат усклађивања права Србије са правом ЕУ – Зборник радова* (ур. Лазић М.), Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2016, коауторски рад, стр. 221 – 238.
  - Миљуш И., „Однос између судске полиције и тужилаштва у Италији и Шпанији – Потреба реформе законодавства“, *Страни правни живот* 2/2016, стр. 199 – 216.
  - Миљуш И., Станковић Б., „Контрола оптужнице“, *Европске интеграције и казнено законодавство (Поглавље 23, норма, пракса и мере хармонизације)*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, LVI редовно годишње саветовање Удружења, Златибор – Београд 2016, коауторски рад, стр. 565 – 585.
  - Миљуш И., Лукачевић В., „Рок за подношење захтева за накнаду трошкова кривичног поступка – повреда права оштећеног на приступ суду“, *Билтен Првог основног суда у Београду*, Vol. 1, Intermex, Београд 2016, стр. 114 – 117.
  - Миљуш И., „Положај осумњиченог у истрази“, *Идентитетски преображај Србије – Прилози пројекту 2016 – колективна монографија* (ур. Митровић Д.), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2016, стр. 303 – 318.
  - Миљуш И., Станковић Б., „Трошкови окривљеног и браниоца“, *Годишњак Факултета за безбедност у Београду* (ур. Бановић Б.), Београд, 2016, коауторски рад, стр. 267 – 285.
  - Миљуш И., Лукачевић В., „Поступање са привремено одузетим предметима након примене начела опортунитета кривичног гоњења“,

Билтен Првог основног суда у Београду, Vol. 2, Intermex, Београд 2017, коауторски рад, стр. 106 – 117.

- Миљуш И., Станковић Б., „Претресање и поступање са привремено одузетим предметима“, *Реформски процеси и поглавље 23 (година дана после) – кривичноправни аспект*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, LVII редовно годишње саветовање Удружења, Златибор – Београд 2017, коауторски рад, стр. 547 – 565.
- Миљуш И., „Трагање за истином у кривичном поступку“, *Идентитетски преображај Србије – Прилози пројекту 2017 – колективна монографија* (ур. Митровић Д.), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2017, стр. 259 – 275.
- Миљуш И., „Ограничења права окривљеног у истрази – примена начела правичности“, *Билтен Првог основног суда у Београду*, Vol. 3, Intermex, Београд 2018, стр. 154 – 166.
- Миљуш И., Станковић Б., „Командна одговорност – проблем доказивања у поступцима пред међународним судом“, *Правни живот*, Vol. 1, 9/2018, коауторски рад, стр. 581 – 600.
- Миљуш И., „Изрицање јединствене казне – материјалноправни и процесно правни аспекти“, *Идентитетски преображај Србије – Прилози пројекту 2018 – колективна монографија* (ур. Крстић И., Лукић М.), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2018, стр. 235 – 252.
- Миљуш И., „Право на стручног саветника“, *Правни живот*, Vol. I, 9/2019, стр. 629 – 643.
- Миљуш И., „Стручни саветник у кривичном поступку“, *Идентитетски преображај Србије – Прилози пројекту 2019 – колективна монографија* (ур. Крстић И., Лукић М.), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2019
- Миљуш И., „Изазови и ризици увођења видео линка у кривични поступак“, *Унификација права и правна сигурност: Зборник радова 33. сусрета Копаоничке школе природног права – Слободан Перовић, међународна конференција, Копаоничка школа природног права – Слободан Перовић*, Vol. 2, 2020, стр. 5 – 27.

1.2 Подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација кандидата Иване Миљуш носи наслов „Начело једнакости „оружја“ у кривичном поступку“, има 488 страница А4 формата (фонт *Times New Roman* 12, проред 1 маргине 20 mm) и у потпуности је у складу са захтевима Универзитета у Београду у погледу форме и садржаја докторске дисертације.

У дисертацији се налази насловна страна на српском и енглеском језику, страна са информацијама о ментору и члановима комисије, страна са подацима о докторској дисертацији на српском и енглеском језику, укључујући резиме на српском и енглеском језику и кључне речи, пет страница садржаја, попис литературе на 50 страница и биографија аутора, која укључује укупно 3 странице.

Истраживачку грађу за докторску дисертацију чине извори домаћег и страног права, међународног права, права Европске уније, судска пракса Европског суда за људска права, судска и јавнотужилачка пракса у Републици Србији, страна судска пракса, подаци из евиденција правосудних органа, различити монографски научни радови, удбеници, зборници радова, научни чланци. Анализирано је преко две стотине одлука домаћих, страних судова, Европског суда за људска права, које се тичу права на правично суђење, начела једнакости „оружја“ и права на одбрану.

Дисертација обухвата уводна разматрања, два дела, седам поглавља и закључна разматрања, са укупно 1826 фусноте у тексту. Списак цитиране литературе обухвата библиографске јединице, правне изворе домаћег права, међународног права, права ЕУ и страног права, интернет изворе у виду научних и стручних радова и извештаја, одлуке међународних тела за заштиту људских права, посебан попис одлука Европског суда за људска права, посебан попис одлука Уставног суда Републике Србије, Врховног касационог суда у Београду, Апелационог суда у Београду, Вишег суда у Београду, основних судова у Београду, јавних тужилаштава, правних схватања, као и посебан попис одлука судова страних држава.

Коришћењем програма *iThenticate* Универзитетска библиотека Светозар

Марковић проверила је оригиналност ове докторске дисертације. Увидом у извештај који нам је достављен установили смо да индекс сличности износи 17%, а све утврђене појединачне сличности с другим објављеним текстовима износе мање од 1%, четири пута 1% и два пута 2%. Ментор проф. др Милан Шкулић дао је позитивну оцену оригиналности докторске дисертације утврдивши да је наведени индекс сличности последица цитирања, библиографских података, упућивања на правне прописе, коришћења општих места и података и библиографских података о коришћеној литератури.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања је појам, дефиниција начела једнакости „оружја“, његова примена у закону формулисањем начела, општих института и основних правила, уређењем појединих фаза кривичног поступка, као и његова примена у пракси. Разлог одређења за тему је тумачење да је *ratio legis* новина у кривичном поступку да се обезбеди једнакост „оружја“ јавног тужиоца и окривљеног. Установљење јавно – тужилачке истраге, елемената страначког поступка и сужавање доказних овлашћења суда, нагласили су потребу да се у кривичном поступку обезбеди заштита начела.

Истраживање обухвата историјски развој гаранција начела једнакости „оружја“, начине остваривања начела у континентално – европском и адверзијалном типу кривичног поступка, изворе и основе начела, појам и одлике начела у правној теорији, судској пракси Европског суда за људска права, Уставног суда Републике Србије, разматрање примене начела и његових гаранција у пракси основних, виших, апелационих судова, Врховног касационог суда и јавних тужилаштава у Републици Србији, као и упоредном праву. Анализира се постојање изричитог регулисања начела и формулације начела у упоредном законодавству, са посебним освртом на законодавства држава некадашње СФРЈ.

Разматра се начин остваривања захтева начела у кривично процесном законодавству Републике Србије и у поступку примене закона. Сагледавају се основне одредбе Законика о кривичном поступку, начела, институти и основна

правила који су претпоставке и средства за једнакост „оружја“ у кривичном поступку и одражавају садржину начела. Централни делови истражују примену начела у фазама истраге, оптужења, на главном претресу и у поступку по правним лековима.

Посебан фокус истраживања усмерен је на ставове из пресуда Европског суда за људска права. Негација правичног кривичног поступка је вођење поступка у таквим условима да се окривљени поставља у значајно неповољнији положај у односу према тужиоцу. Литература која изучава праксу ЕСЉП, објашњава унутрашњу структуру члана 6 ЕКЉП чији је саставни део, прећутни сегмент, једнакост „оружја“. Једнакост „оружја“ посматра се пре свега као начело, један од аспеката права на правично суђење.

Начело једнакости „оружја“ подразумева захтеве да се странкама у кривичном поступку у једнакој мери, односно на начин који их неће довести у битно неповољнији положај, пропишу права и процесна средства и омогући њихово остваривање ради делотворног представљања и заступања њихових интереса у кривичном поступку. Задатак непристрасног суда је да успостави равнотежу положаја странака у поступку.

Критички се анализа елиминисање начела истине у Законнику о кривичном поступку, у вези са истицањем елемената страначког поступка и начелом једнакости „оружја“. Запажају се закони који истовремено утврђују оба начела и прописују доказно активан суд. Нормативно преиспитивање обухвата поређење карактеристика континентално – европских кривичних поступака и адверзијалних процедура, издвајање примера у законима држава наикадашње СФРЈ и европских држава. Разматра се тенденција судске праксе да не прекине досадашњу процесну традицију. Осврће се на праксу ЕСЉП “окренуту резултату“, која оставља поље слободне процене државама да одаберу одговарајућа средства заштите начела једнакости „оружја“.

Издавају се заштитне гаранције делотворног остваривања права на одбрану и инструменти за реализацију начела. Засебно се анализира право

окривљеног на правну помоћ које је од суштинског значаја за остваривање права на одбрану и начела једнакости „оружја“. Предмет истраживања су и дужност непристрасности суда и јавног тужиоца; значај постизања два легитимна циља, истине и правичног поступка; постизање захтева да јавни тужилац „заштити принцип једнакости страна у поступку“, пре свега откривањем информација у сврху правичног поступка у целини.

У посебном делу издвајају се механизми контроле поступања и исправности одлука јавног тужиоца, контролна, гарантна и заштитна улога суда. Посебно се разматра потреба судске контроле покретања истраге, судског доказног рочишта (судског обезбеђења доказа), прецизног регулисања права одбране на увид у списе предмета и дозвољених ограничења права на одбрану. Сагледава се поступак пред судијом за претходни поступак и ванпретресним већем, границе овлашћења суда да “коригује грешке тужиоца“. Анализирају се нормативне и реалне препреке за делотворну одбрану, практичност и делотворност права окривљеног у циљу успостављања суштинског баланса положаја странака, те дозвољена ограничења права на одбрану. Истражује се учесталост и резултати обраћања субјеката у функцији одбране суду у истрази правним средством притужбом због неправилности током истраге. Нарочита пажња посвећена је остваривању захтева начела једнакости „оружја“ приликом контроле оптужнице.

Предмет истраживања је право субјеката у функцији одбране на основно и унакрсно испитивање сведока на главном претресу, дозвољена ограничења и фактори уравнотежења права на испитивање сведока, оправданост разлога за упознавање суда са садржином записника о исказима из истраге и њихових формулација у Законнику о кривичном поступку. Истражује се нормативно уређење, примена у пракси, теоријскоправна и практична разматрања основа учешћа стручног саветника, као пре свега „оружја одбране“ у кривичном поступку, његов процесни положај са аспекта остваривања начела једнакости „оружја“ и постојање правних празнина.

Разматра се поступање суда по службеној дужности и границе које поставља начело једнакости „оружја“. Европски суд за људска права испитује да ли је конкретан поступак био правичан, да ли је одбрана имала прилику да користи права и правна средства и довољно могућности да изнесе свој став у односу на оптужбу у целини и доказе. Доказно пасиван суд, захтева “савршенство“ активности странака у поступку. С друге стране, поступање суда по службеној дужности не може самостално да се примењује, већ искључиво уз паралелну примену начела једнакости „оружја“. Такође, издвајају се гледишта о допуштеним интервенцијама суда у погледу оптужбе, у доктрини и критеријумима из праксе ЕСЉП, која одражавају захтеве начела једнакости „оружја“.

Део истраживања посвећен је специфичној примени и остваривању гаранција једнакости „оружја у поступку по правним лековима. Право на једнакост „оружја“ подразумева право на расправу странака пред судом. Право на присуство пред другостепеним судом није апсолутно и нужно, већ се приликом одлучивања суда узима у обзир више критеријума. Анализира се којим правно – техничким решењима је фокус у неједнаком третману странака, а супсидијерно се пружа могућност суду да успостави нарушену равнотежу, оправданост и потреба измене постојећих законских решења. Запажа се да ЕСЉП не задире у правне норме националних закона, осим ако генеришу привилегован третман јавном тужиоцу у односу на одбрану. Такође, издваја се питање оправданости проширивања разлога жалбе на другостепену пресуду.

Мотив увођења у наше раније законодавство захтева за испитивање законитости правноснажне пресуде, као и у важећи Законик о кривичном поступку овлашћења окривљеног да преко браниоца поднесе захтев за заштиту заштиту законитости било је управо начело једнакости „оружја, због чега је истраживање усмерено и на нормативне промене у погледу ванредног правног лека и њихов ефекат на примену начела једнакости „оружја“. Засебно се анализирају ограничења приступа окривљеног Врховном касационом суду у погледу изјављивања захтева за заштиту законитости.

Пажња је усмерена и на издвајање специфичних гаранција права на правично суђење и начела једнакости „оружја“ и њихову примену у посебним кривичним поступцима: скраћеном поступку, рочишту за изрицање кривичне санкције, поступку за изрицање мера безбедности психијатријског карактера и поступку према малолетницима.

Тема рада упућује на свеобухватно истраживање. Елементи права на правично суђење средства су и темељи остваривања начела. Разматрају се засебно, у непосредној вези са појединим темама и питањима, у контексту реализације начела једнакости „оружја“, али и у оквиру појединачних фаза кривичног поступка. Новине у кривичном поступку побудиле су бројне дилеме у вези са њиховом применом, те применом начела једнакости „оружја“, на које се ради интерпретације новина позива законодавац, доктрина, али и судска пракса.

Сложеност теме, аспект индивидуалног процесног права, циљ конституционалних и законских права на одбрану, начело кривичног поступка, захтевала је анализу историјскоправног развоја права на правично суђење, упоредноправну анализу, разматрања начела и ставова из праксе ЕСЈП, теоријскоправних гледишта, нормативну анализу, истраживање јавно – тужилачке и судске праксе, комбиновање метода истраживања (историјски, упоредноправни, нормативноправни и статистички метод). Сврха свеобухватног приступа је нормативноправно унапређење у правцу развоја примене начела једнакости „оружја“ у складу са другим начелима кривичног поступка, а нарочито са начелом истине, у прилог чијег поновног увођења кандидат излаже аргументацију у општем и посебном делу.

Циљ рада је да се начело једнакости „оружја“ свеобухватније размотри истраживањем правне теорије, нормативном анализом и анализом судске праксе, те тиме пружи допринос науци кривичног процесног права. Ради откривања препрека за остваривање начела у пракси и разматрања потенцијалног развоја законодавства, даје се преглед и систематизују позитивноправна решења, те се изводе закључци и у виду могућих предлога *de*

lege ferenda. Упоредо, циљ су смернице јавно – тужилачкој и судској пракси за вођење кривичног поступка уз настојање да се заштити начело једнакости „оружја“. Истраживање има тенденцију да буде корисно за праксу, јер настоји да упути на околности које треба да се узму у обзир у процедурама и приликом одлучивања да би се смањили ризици повреде начела.

Имајући у виду садржину доктората, обим обухваћених тема, ширину истраживачког материјала, методе истраживања, постављене хипотезе и изведене образложене закључке, налазимо да је кандидат у потпуности остварио циљ докторске дисертације.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Кандидат је поставила шест основних радних хипотеза. Бројност постављених хипотеза условљена је чињеницом да је истраживање начела једнакости „оружја“ сложено, да захтева анализу начела, општих института и основних правила кривичног поступка, као и примену начела у посебним фазама кривичног поступка, као и да је начело једнакости „оружја“ предмет истраживања две правне дисциплине (кривичног процесног права и међународног права људских права).

Прва хипотеза је да начело једнакости „оружја“ не захтева елиминацију начела истине у кривичном поступку. Начело правичности и начело истине су два одвојена начела циља кривичног поступка. Кандидат полази од претпоставке да ЕСЉП раздваја тачност чињеничног стања од правичног поступка, да се државама оставља поље слободне процене приликом избора одговарајућих средстава да свој правосудни систем усагласе са захтевима члана 6 Конвенције у целости, те и начела једнакости „оружја, али се „провлачи“ значај елементарних захтева права на правично суђење из угла проверавања доказа. Постоје примери у упоредном законодавству да се оба начела паралелно регулишу, а у теорији и у пракси истиче се заштитна функција трагања за истином. Такође, у континентално – европском типу поступка наглашен је значај дужности непристрасности јавног (државног) тужиоца, права учешћа одбране у истрази, улоге суда да контролише законито и правично поступање

јавног (државног) тужиоца у истрази и да одлучује о примени ограничења права на одбрану (судска заштита окривљеног – гарантна улога суда) за обезбеђивање остваривања права на правично суђење и једнакости „оружја“ у поступку у целини. Истражна улога суда начелно не нарушава саму природу поступка ако се поступак темељи на равнотежи начела истине и правичности. Континентално – европски модел кривичног поступка одликује баланс начела истине и правичности, њихово повезивање, међусобно прилагођавање и међусобно ограничавање.

Друга хипотеза је да уређење јавнотужилачке истраге уз судску контролу покретања кривичног поступка против окривљеног и одлука јавног тужиоца у току спровођења истраге омогућава задовољавање „практичног и делотворног“ остваривање начела једнакости „оружја“. Захтев судске контроле покретања кривичног поступка и одлука јавног тужиоца током спровођења истраге у циљу је заштите начела. Кандидат указује пре свега да би се остваривање начела једнакости „оружја“ унапредило увођењем права одбране на изјављивање жалбе против решења јавног тужиоца о спровођењу истраге и на адекватно начелно законско уређење, да увођење судског доказног рочишта по предлогу странака и браниоца ради обезбеђења доказа, подразумева примену и заштиту начела једнакости „оружја“, а да је прихваћено и у упоредном законодавству („судско обезбеђење доказа“), те да је потребно установити право одбране на изјављивање жалбе судији за претходни поступак против решења јавног тужиоца о ограничењу разматрања списа и разгледања предмета.

Трећа хипотеза је да надлежност већа из члана 21 став 4 ЗКП да испитује оптужнице на контрадикторном рочишту уз одсуство права на изјављивање жалбе на решење о потврђивању оптужнице смањује потенцијалне повреде начела једнакости „оружја“, а повећава ефикасност поступка контроле оптужнице. Унапређење остваривања захтева начела једнакости „оружја“ може да се оствари установљењем контрадикторне седнице већа, чије се заседање активира примарно по иницијативи одбране и супсидијерно по службеној дужности. У прилог иде правнотеоријском ставу да се окривљени најбоље стара о својим правима и истовремено доприноси остваривању функција судске

контроле оптужнице. Додатна је гаранција да ће ставови одбране бити свестрано размотрени и да ће се пре суђења испитати законитост доказа. Истраживање примене важећег законског уређења поступка испитивања оптужнице указало је на тенденцију предузимања суштински истражних овлашћења већа и проблем обезбеђења делотворног учествовања странака. Истражна овлашћења већа траже права учешћа странака током њиховог спровођења. Основни приговори у поступку контроле оптужнице односе се и на брзину поступка и непотребно одуговлачење поступка. Из праксе ЕСЈП следи да је важно да је одбрани пружена прилика да се делотворно супротстави оптужби. Одсуство права на изјављивање жалбе на решење о потврђивању оптужнице оправдано је у условима шире надлежности суда у истрази, пре свега судске контроле покретања истраге.

Четврта хипотеза је да поступања суда по службеној дужности не смеју да наруше равноправност странака у смислу да се странкама морају ставити на располагање једнаки услови и начини да утичу на ток и исход поступка. ЕСЈП испитује да ли је конкретан поступак био правичан, да ли су субјекти у функцији одбране имали прилику да користе правна средства и довољно могућности да изнесу свој став у односу на оптужбу у целини и доказе. У пракси апелационог суда у поступку контроле оптужнице проналази се мишљење да се „овлашћења суда у вези кориговања грешака тужиоца морају рестриктивно тумачити како се не би повредило право на правично суђење и нарушила законом прописана равноправност странака“. Доказна активност суда по службеној дужности ограничена оптужним актом, заштитна је гаранција спречавања фактичке доминације положаја јавног тужиоца наспрам положаја окривљеног, те одржавања потребне равнотеже, у ситуацијама када окривљени нема браниоца и изостаје доказна активност окривљеног, а резултат главног претреса и околности и подаци из списка предмета указују да је могуће утврђивање другачијег и додатног чињеничног стања у корист одбране. Исправља или уравнотежује недостатке настале за одбрану у претходном поступку. У складу је са позитивним обавезама суда да предузима радње и мере успостављања равнотеже која је нарушена. Допуштене интервенције суда у погледу оптужбе по критеријумима из праксе ЕСЈП одражавају захтеве начела

једнакости „оружја“ и полазе од положаја окривљеног у кривичном поступку у целисти, поштовања права на потпуну и прецизну информацију о оптужби, могућности изјашњења о измењеном делу оптужбе, праве и довољне прилике за изношење „практичне и делотворне“ одбране о измени, свести окривљеног о могућности измене.

Пета хипотеза је да обавештење о седници већа другостепеног суда треба регулисати тако да од оцене суда о “корисности за разјашњење ствари“ зависи да ли ће суд обавестити и окривљеног и надлежног јавног тужиоца. Важеће решење није усклађено са уређењем поступка по захтеву за заштиту законитости који се улаже због правних питања. У прилог хипотези су општи принципи које формулише ЕСЉП (закључак о „прејудицираној статусној неједнакости“), решења из законодавства држава бивше СФРЈ у којима се уређују једнаки законски услови за странке у погледу обавештавања о седници већа.

Шеста хипотеза је да су одредбе о овлашћеним подносиоцима и процесним претпоставкама за изјављивање захтева за заштиту законитости противне остваривању начела једнакости „оружја“ у суштинском смислу. Увођењем овлашћења окривљеног да преко браниоца поднесе захтев за заштиту законитости доприноси остваривању начела једнакости „оружја“ у односу на претходно важећи процесни закон, јер се побољшава положај окривљеног, али се ограничењима права на приступ суду утврђеним изричито у Законику о кривичном поступку и тумаченим у пракси Врховног касационог суда, не води рачуна о суштинском остваривању начела, нарочито ако се има у виду поступак по правним лековима у целини. Најпре, уређивање трајања обавезне одбране, која обухвата одређене случајеве (неспособност за успешну одбрану, изрицање капиталне казне), до правноснажности пресуде, те одсуство могућности да се окривљени након правноснажности пресуде позове на сиромашко право ради лечења правних недостатака прети да доведе до повреде права на приступ суду односно да спречи уклањање повреде права на правично суђење учињене пред судовима нижег степена. Пружање правне помоћи је према начелима ЕСЉП примењиво и на поступак пред касационим судом.

Закључци произлазе пре свега из анализе теоријскоправних гледишта, ставова ЕСЉП у погледу примене нормативноправног и историјског метода.

Спроведеним истраживањем постављене хипотезе су потврђене, а сви ставови кандидата у односу на потврду хипотеза су ваљано и комплетно објашњени, те детаљно образложени.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација Иване Миљуш под насловом „Начело једнакости „оружја“ у кривичном поступку“ има седам поглавља подељених у два дела, структурисаних на одговарајући начин, прилагођених логичном развоју теме истраживања.

У оквиру првог поглавља садржано је излагање о праву на правично суђење са четири аспекта (историјскоправног, упоредноправног, теоријскоправног, јуриспруденције ЕСЉП), настанку и историјском развоју захтева једнакости „оружја“, појму и природи начела једнакости „оружја“. Истражује се остваривање захтева начела у моделима кривичног поступка. Анализира се у којим случајевима је неједнакост странака релевантна/може да буде релевантна. У овом делу посебно се разматра однос начела једнакости „оружја“ са начелима расправности и истине.

У другом поглављу путем истраживања правне теорије и судске праксе разматра се однос сегмената права на правично суђење (претпоставка невиности, непристрасност јавног тужиоца, независност и непристрасност суда, право на делотворну одбрану и гаранције и инструменти за њено остваривање уз посебан фокус на стандарде права на адекватну правну помоћ) са начелом једнакости „оружја“, мере уравнотежења у поступку ограничавања права на суђење у присуству и специфична примена начела у кривичном поступку у којем су овлашћени тужиоци оштећени као тужилац и приватни тужилац. Нарочито се истичу ставови ЕСЉП о “ефективном учествовању“ окривљеног у кривичном поступку.

У трећем поглављу истражује се значај истраге за остваривање начела једнакости „оружја“, постојање заштитних гаранција начела једнакости

„оружја“ у истрази и њихова примена. Предмет разматрања су средства за супротстављање јавном тужиоцу, на располагању субјектима у функцији одбране, потреба судске контроле покретања истраге и постојања основане сумње у погледу учиниоца и кривичног дела, законског услова за покретања истраге. Анализирају се засебно права и правна средства одбране у циљу издвајања законских заштитних гаранција начела једнакости „оружја“ и њиховог истраживања са нормативног аспекта и из угла практичне примене. Издвајају се ограничења права на одбрану у истрази, услови ограничења и поступак одлучивања, установљене мере уравнотежења, ради сагледавања евентуалне потребе јачања законских заштитних гаранција начела и пружања смерница пракси које околности треба узети у обзир приликом одлучивања о њиховој примени. Предмет обраде је поступање непосредно виших јавних тужилаца и судија за претходни поступак по приговорима и притужбама због неправилности током истраге.

У четвртом поглављу разматрају се функције и карактеристике судске контроле оптужбе, права окривљеног у поступку контроле оптужнице и остваривање начела једнакости „оружја“ у поступку судске контроле оптужбе. Анализирају се нормативне заштитне гаранције начела и њихова примена. Истражују се научне, стручне и практичне примедбе у погледу важећег уређења контроле оптужбе. Упоредију се разлике између важећих правила и ранијих законских решења, сагледава се упоредно законодавство, поступак контроле оптужнице у државама бивше СФРЈ, у циљу анализе остваривања захтева начела једнакости „оружја“ у поступка контроле оптужнице и унапређења примене начела. Основна питања су да ли надлежност већа нарушава равноправност странака, те на који начин се најбоље успоставља процесна равноправност странака. У потфазу испитивања оптужнице уочавају се дилеме о границама овлашћења већа да донесе наредбу ради бољег разјашњења стања ствари, издвајању записника и обавештења, нормативном уређењу потврђивања оптужнице.

Пето поглавље садржи нормативну, доктринарну, упоредноправну и практичну анализу припремног рочишта и његових циљева са аспекта процесних права странака, прилика и могућности за одбрану. Сагледава се

равнотежа у процесном третману странака у четири вида: однос према оптужби, постојећи доказни предлози, нови докази и предлози суду за предузимање процесних радњи. Разматра се примена начела једнакости „оружја“ у односу на радње које суд предузима по службеној дужности. Централни део је остваривање процесне равнотеже у третману странака на главном претресу. Предмет истраживања су стандарди за поступање суда, процесне ситуације и околности које указују на однос према начелу. Осим кратке анализе структуре главног претреса, која одражава нормативну равнотежу, предмет истраживања је право субјеката у функцији одбране на испитивање сведока у оквиру права на правично суђење, дозвољена ограничења права на испитивање сведока и мере уравниотежења у циљу постизања правичног кривичног поступка у целости. Посебна пажња посвећује се истраживању положаја стручног саветника, остваривању права странака везаних за учешће стручних саветника у кривичном поступку, с обзиром да је овај нови процесни субјект уведен у кривични поступак да би се пружила додатна нормативна заштита начелу једнакости „оружја“. Сагледавају се са аспекта примене начела једнакости „оружја“ доказна овлашћења суда по службеној дужности и допуштене интервенције суда у погледу оптужбе. Истражују се нормативни и практични захтеви који одражавају значај истине, потреба равнотеже трагања за истином и права на правичан кривични поступак.

Шесто поглавље обухвата разматрања о важности правних лекова за право на правичан поступак и начело једнакости „оружја“ и однос права на правично суђење са правом на делотворни правни лек. На питање да ли постоји нормативни основ за реализацију начела једнакости „оружја“, тражи се одговор изучавањем научних и стручних радова, проучавањем ранијег законодавства, судске праксе, пресуда ЕСЈП, као и упоредноправном анализом. У погледу редовних правних лекова, анализирају се законски предуслови за делотворно остваривање права на приступ суду и једнаку расправу странака, њихова примена, као и предлози *de lege ferenda* нормативне основе за јачање положаја окривљеног у кривичном поступку у циљу успостављања неопходне равнотеже. Равнотежа положаја странака и остваривања легитимних интереса у кривичном поступку доводи се у питање правилима о границама испитивања пресуде и о обавештавању странака о одржавању седнице већа. Европски суд за

људска права испитује кршење једнакости „оружја“ ако је пред жалбеним судом био присутан само јавни тужилац. Предмет разматрања је утицај допуштања жалбе на другостепену пресуду на јачање положаја оптуженог у кривичном поступку. Посебно се сагледава захтев за заштиту законитости са аспекта права на приступ суду, дозвољених и адекватних ограничења права и практичних последица успеха правног лека изјављеног у корист окривљеног. Полазећи од начела једнакости „оружја“, установљава се овлашћење окривљеног да поднесе захтев за заштиту законитости, али се због наметнутих ограничења окривљеном јавља дилема да ли су врста, опсег и формулације ограничења адекватни, објективно оправдани и сразмерни, односно да ли се њима може повредити суштина права на приступ суду и начело једнакости „оружја“.

Седмо поглавље разматра специфичну нормативну и практичну примену захтева начела једнакости „оружја“ у посебним кривичним поступцима: скраћеном поступку (нарочито у вези са могућношћу одржавања главног претреса у одсуству оптуженог и одређивања и продужења притвора), рочишту за изрицање кривичне санкције, поступку за изрицање мера безбедности обавезног психијатријског лечења (у поступку по подношењу предлога за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења, одлучивања о притвору и присуству окривљеног на главном претресу), као и поступку према малолетницима, у којем је изражено јачање процесног положаја малолетника што је условљено узрастом малолетника, његовим разумевањем поступка и доступних права и привилегија. У поступку према малолетницима засебно се разматра стицај функције судије за малолетнике и председника већа за малолетнике због потенцијалне опасности да се овим опредељењем законодавца доведе у питање пристрасност суда, те и равнотежа процесног положаја странака у поступку.

Закључна разматрања су обухватила анализу степена доказаности постављених хипотеза, закључке које произлазе из сваког поглавља појединачно и могуће предлоге *de lege ferenda*.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација кандидата Иване Миљуш оригиналан је и користан допринос науци кривичнопроцесног права, будући да представља значајно истраживање начела једнакости „оружја“ у кривичном поступку.

Значај докторске дисертације огледа се и у чињеници да предметна докторска дисертација истражује и продубљује тему која у домаћој литератури није у довољној мери истражена. Начело једнакости „оружја“ у нашој правној теорији сагледавало се у вези са одликом акузаторског историјског типа поступка, тространим правним односом у кривичном поступку, правом правно неких странака на заступање, издвајањем елемената равноправности странака у кривичном поступку, обавезном стручном одбраном, дефиницијом једнаког процесног положаја странака, те позивањем на дефиницију начела из праксе Европског суда за људска права. Изражен је недостатак детаљнијег научног истраживања примене начела једнакости „оружја“, судске праксе ЕСЉП у односу на начело једнакости „оружја“, као аспект права на правично суђење. Ретка су разматрања начела из перспективе међународног права људских права и упоредног права.

Тенденција је да се истраживањем пружи научни допринос који се огледа у вишеслојној анализи једнакости „оружја“ и његових захтева (историјскоправни, упоредноправни, нормативни аспект, аспект науке кривичног процесног права и теорије међународног права људских права, практични аспект).

Посебан значај истраживања истиче се у погледу актуелности теме, с обзиром да се начело једнакости „оружја“ доводи у везу са основним новинама у Законнику о кривичном поступку донетом 26. септембра 2011. године, у доктрини и аутентичним тумачењем Законика. Позивање на појам једнакости „оружја“ запажа се и у јавнотужилачкој и судској пракси.

Остварени резултати истраживања су потпуније разумевање природе и суштине начела једнакости „оружја“, указивање на уставне и законске заштитне гаранције начела, законска правила која су темељ за остваривање начела. Кандидат указује на појам, садржај и домашај начела једнакости

„оружја“, нормативне и практичне захтеве начела, неопходност примене начела, али и на нужна ограничења права окривљеног и факторе у равнотежења процесног положаја окривљеног према процесном положају јавног тужиоца. Рад је резултат обједињења ставова у правној науци, нормативне анализе средстава за остваривање начела и искустава у примени начела. Истовремено, сагледавају се аргументи у прилог постојећих законских решења, као и основне дилеме у вези новина у кривичном поступку ради унапређења примене начела. Резултати истраживања изложени у докторској дисертацији Иване Миљуш, поред научног значаја могу бити од користи и домаћем законодавцу, јер указују на могуће предлоге измена и допуна Законика у циљу развоја заштите начела једнакости „оружја“ у домаћем праву.

Остварени резултати истраживања су и издвајање најчешће истицаних неправилности у спровођењу истраге као и потенцијалних повреда права на одбрану, анализа коришћења правних средства одбране, њихова учесталост, резултати обраћања субјеката у функцији одбране јавном тужилаштву и суду, анализа поступка одлучивања о правним средствима одбране, као и позивање у пракси на начело једнакости „оружја“. Запажа се да поједини правни механизми контроле спровођења истраге још увек нису заживели у пракси, на шта упућују и статистички подаци. Пружају се смернице за марљиву и брижљиву примену начела у пракси.

Све претходно наведено јасно указује на изражену актуелност теме, односно предмета докторске дисертације, која има научни, али и велики практични значај. Остварењем циља докторске дисертације да се подробно објасни појам, природа, садржај, домашај и значај начела једнакости „оружја“, уз указивање на изазове савременог друштва по начело једнакости „оружја“, остварен је значајан доктринарни резултат, те дат и врло солидан како научни тако и практични допринос, који може бити и од сасвим конкретне важности, у судској пракси и пракси јавних тужилаштава.

Резултати истраживања изложени у докторској дисертацији Иване Миљуш, поред научног значаја могу бити од користи и домаћем законодавцу,

јер указују на *de lege ferenda* предлоге за унапређење примене начела једнакости „оружја“ у кривичном поступку.

На основу свега претходно изложеног, Комисија је мишљења да докторска дисертација Иване Миљуш под насловом „Начело једнакости „оружја“ у кривичном поступку“ представља квалитетно, занимљиво и одговорно спроведено истраживање које може бити и од практичног значаја, како у судској пракси домаћих судова, тако и за законодавца у процесу доношења нових или измени постојећих закона који су у вези са кривичним поступком.

6. Закључак

На основу прегледа и оцене докторске дисертације под насловом „Начело једнакости „оружја“ у кривичном поступку“ Иване Миљуш, Комисија налази да је дисертација урађена у складу са одобреном пријавом, да је одликује добар методолошки приступ и добро промишљен концепт рада, уз складно коришћење релевантне научне литературе.

Дисертација која је предмет овог реферата је у свим својим деловима и саопштеним резултатима урађена у потпуности у складу са позитивним прописима и праксом која је присутна на Правном факултету универзитета у Београду.

Дисертација која је предмет овог реферата је у свим својим деловима и саопштеним резултатима оригинално научно дело, плод самосталног истраживачког поступка и промишљања.

На основу закључка да је дисертација на коју се овај реферат односи оригинално научно дело, које је резултат самосталног истраживања и на њему засноване анализе и промишљања кандидата, те свега у претходном тексту већ подробно наведеног, Комисија има задовољство да

п р е д л о ж и

Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду да прихвати овај рад као подобан за јавну одбрану, као и да одреди комисију пред којом ће Ивана Миљуш бранити предметну докторску дисертацију, у чијем би саставу били потписници овог реферата.

У Београду, 12. април 2021.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

др Милан Шкулић
редовни професор Правног факултета
Универзитета у Београду

др Горан Илић
редовни професор Правног факултета
Универзитета у Београду

др Станко Бејатовић
редовни професор Правног факултета
Универзитета у Крагујевцу, у пензији

др Татјана Бугарски
редовни професор Правног факултета
Универзитета у Новом Саду

др Вања Бајовић
ванредни професор Правног факултета
Универзитета у Београду